

A közösségimédia-platformok tartalomkontroll szabályozásának alakulása az Európai Unióban

OTDK-dolgozat
Társadalomtudományi Szekció

36. OTDK

Jelige: NOL-121

Lezárás dátuma: 2021. november 1.

**A KÖZÖSSÉGIMÉDIA-PLATFORMOK TARTALOMKONTROLL
SZABÁLYOZÁSÁNAK ALAKULÁSA AZ
EURÓPAI UNIÓBAN**

1. Bevezetés	1
2. Alapjogi konfliktus: Az állam és a szolgáltató, és a felhasználójogi kapcsolata	6
2.1. A közösségimédia-használat mint alapjog	10
3. A felhasználói tartalomért viselt felelősség szabályozása az Európai Unióban.....	11
4. Az E-ker. direktíva felülvizsgálata	13
4.1. Az EPRS- tanulmány alapján azonosított hiányosságok.....	13
4.2. Alapjogi aggályok	16
4.3. A szabályozás más megközelítései.....	17
4.3.1. Tartalomközvetítők szerkesztői tevékenysége	17
4.3.2. Felelősségre vonhatóság helyett felelősség	17
4.4. Esettanulmány: A NetzDG tanulságai.....	18
5. A DSA-tervezet	21
5.1. Milyen megoldást kínál a DSA a hiányosságokra?	21
5.1.1. Fragmentált jogalkalmazás helyett átfogó szabályozás.....	21
5.1.2. Online platformok elkülönítése	22
5.1.3. Aszimmetrikus kötelezettségek	22
5.1.4. Közvetlen felelősség alóli mentesség feltételei	23
5.1.5. Ajánlórendszerek sokszínűsége	23
5.1.6. Valamennyi EU területére szolgáltató szereplőre vonatkozik.....	24
5.1.7. Jogellenes tartalom definiálása.....	24
5.1.8. Önkéntes, saját kezdeményezésű vizsgálatok és jogi megfelelés.....	24

5.1.9. Magánszabályozás minimum követelményei	24
5.1.10. Tartalommoderálási jelentések	24
5.1.11. Krízisállapotok kezelése	25
5.1.12. Alkalmazás, betartatás	25
5.2. Mire nem ad választ a DSA?	26
5.2.1. Nem jogellenes káros tartalom	26
5.2.2. Díjazás ellenében nyújtott szolgáltatás.....	26
6. Záró gondolatok.....	27
Bibliográfia.....	30

1. BEVEZETÉS

Az internet a '90-es években a politikától eltávolodó ellenkultúra demokratizált és demokratizáló színtereként és eszközeként született meg (Turner 2017). Kezdetben az egyenlőség, az állami vagy egyéb hatalom beavatkozásától mentes nyilvánosság előtti véleménynyilvánítás jellemezte. Bő két évtized alatt azonban a hozzáférés, és ezáltal az elérhető tartalom robbanásszerűen bővült, üzleti érdekek jelentek meg. Ezáltal a keresőmotorok, a közösségimédia-platformok és más internetes forgalomirányító felületek az egyenlő hozzáférés és megjelenési lehetőség helyett egyre inkább a profitorientált, perszonalizált szolgáltatásra helyezték a hangsúlyt (Pariser 2012). A valamennyi felület mögött futó algoritmusok ezeket a célokat valósítják meg úgy, hogy a felhasználónak csekély tudomása van a leszállított tartalom szelektálásának módjáról és okáról, beleszólása a folyamatba alig van.

Az online térben a tartalomközvetítő szolgáltatások között a közösségimédia-platformok¹ kiemelkedően alkalmasak a kezdeti ígérek teljesítésére, mivel a felhasználói szokások tükrében (PwC 2020) mára a felhasználók figyelme és ideje ezekre a felületekre koncentrálódik. A platformok elsődlegesen a személyes kapcsolatok ápolására, a gondolatok szűk nyilvánosság előtti megosztására jöttek létre, de emellett mára jelentős politikai, médiapiaci és gazdasági szerepet is betöltenek (Napoli és Caplan 2017) forgalomirányító tevékenységükön keresztül. A közösségimédia-felületek az online elérhető tartalom rendezésében, felhasználókhoz való hatékony eljuttatásában központi feladatot látnak el, a tartalom-előállítók (médiavállalatok, felhasználók) közönséghez való elérésének megkerülhetetlen kulcsszereplői lettek (Koltay 2021).

Ennek megfelelően a tartalomszolgáltatás az online térben átformálódott. A hagyományos editoriális kapuőr-szerep a szerkesztőktől a szolgáltatók kezébe, algoritmusi befolyás alá került; ezáltal a hírek előállításának és terjedésének módja is gyökeresen megváltozott. A

¹ Dolgozatomban a közösségimédia-platformok, -felületek, -szolgáltatások és -oldalak alatt az Európai Bizottság *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC*. COM(2020) 825 final 2020/0361 (COD), 2020. december 15-i tervezete, röviden a DSA-ban foglalt online platformokra vonatkozó meghatározást (2. cikk (h).) értem, miszerint: „az ‘online platform’ olyan tárhelyszolgáltató, amely a szolgáltatás igénybe vevőjének kérésére információkat tárol és nyilvánosan terjeszt, kivéve, ha ez a tevékenység egy másik szolgáltatás kisebb és kizárólag kiegészítő eleme, ami objektív és technikai okokból nem használható a másik szolgáltatás nélkül, és az ilyen elem másik szolgáltatásba való integrációja nem a rendelet alkalmazhatóságának elkerülésére szolgál”.

hírfogyasztási szokások szintén átalakultak: az egyes tartalomgyártók közvetlen felkeresése helyett a közösségimédia-felületeken ömlesztve, uniformizáltan, továbbra is személyre szabva és algoritmizáltan látja a felhasználó a különböző eredetű és minőségű tartalmakat (Bayer 2019, 8).

A tartalom sokaságából és monetizációs lehetőségéből fakadó folyamat mára az információs kultúra elsekélyesedéséhez vezetett (Koltay 2021), amit leginkább az online infokommunikációs közegben a felhasználó figyelméért vívott harc, a tartalommegosztók érvényesülési versenye jellemez (Bayer 2019, 8).

A fent leírt információs környezetben, azon belül a közösségi felületeken zajló nyilvános kommunikáció a nyilvánosság egy új, az internet térhódítása előtt ismeretlen megvalósulása. Ahhoz, hogy a nyilvánosság jelentését, jelentőségét és az azt övező veszélyeket megérthessük, a nyilvánosság feltárásának gyökeréhez, Jürgen Habermashoz kell fordulnunk. A szociológus 1962-ben kiadott értekezésére, *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozására* a közvélemény, a nyílt politikai diskurzus alapműveként tekinthetünk.

Habermas kifejtése alapján a nyilvánosság fogalma sokrétű, erősen függ a berendezkedés jellegétől, a gazdasági és társadalmi viszonyoktól, ami a történelem során a különböző kultúrákban többféleképpen alakult. Ez a viszonyrendszer a mai napig folyamatos változáson megy keresztül, ami megnehezíti a nyilvánosság fogalmának definícióját. A komplex fogalom megértése, kibontása azonban szükségszerű, mivel a politikai rend mindenkor szervező elve a nyilvánosság (Habermas 1993, 54).

A szociológus definíciója a társadalmi nyilvánosság ideális megvalósulásának három alapkritériumán keresztül ragadható meg. Ezek alapján nem képezheti a nyilvánosságban való részvétel előfeltételét a társadalmi státusz, az örökösen felsőbbrendű kell, hogy legyen az „érv tekintélye a társadalmi hierarchiával szemben”; „a vitatkozás előfeltétele olyan területek problematikussá tétele, amelyek eddig nem minősültek kérdésesnek”; a nyilvánosságot szabadon, korlátlanul bővülő közönség, általános hozzáférhetőség jellemzi (Habermas 1993, 93). A modern polgári társadalomban a vitához szükséges tájékozódás alapját egyre inkább a sajtó biztosította, ahogy a hatalom elszámoltatásában is kiemelt szerepet kaptak a nyilvánosságban zajló érdemi vita által formálódó közvéleményre támaszkodva.

A közösségi médiában áramló tartalmak tömegén keresztül a szolgáltató a felhasználók véleményének sokaságát közvetíti a nyilvánosságban résztvevő más felhasználók felé, így teret adva a nyilvános vitának, ami továbbra is a közvélemény alakulásának kulcsa. Ezt a folyamatot a felvilágosodás óta alapértelmezett jog, a véleménynyilvánítás szabadsága jellemzi és formálja, melynek kiterjedt megvalósulásához az internet kiváló eszköznek tűnik.

Hazai és nemzetközi felmérések szerint (NMHH 2020; PwC 2020) is egyre nő az internetes tartalomelérés aránya a hagyományos tömegműmediumokhoz képest, az internetes tartalommegosztás pedig a forgalomirányító platformok közreműködésével válik teljessé, így jut el a tartalom a felhasználóhoz.

Ezzel párhuzamosan értékelendő a közösségi platformok használata, a közéleti ügyekről való tájékozódás, a hírfogyasztás jellemzőinek alakulása. A hagyományos média tartalomszolgáltatásának egyik fókuszja a hírtartalom az állampolgárok tájékoztatása érdekében. Az információhoz való hozzáférés jegyében a médiavállalatok tevékenysége államilag szabályozott, ezzel szemben viszont a jelentős eléréssel rendelkező forgalomirányító platformok hiába vettek át egy kiemelkedő részt a hagyományos média közönségéből, a szabályozási terhekből nem részesülnek érdemben.

Egy amerikai közönségen végzett felmérés (Walker és Matsa 2021) alapján a válaszadók 48%-a gyakran vagy néha tekint a közösségi médiára hírforrásként. A felületek közül a Facebook, a Twitter és a Reddit emelkedik ki mint a hírekről való tájékozódás felülete. A felmérés alapján a lakosság 66%-a használja, 31% pedig hírforrásként használja a Facebookot. Ugyanezek az adatok a Twitter esetében 23% és 13%, a Reddittől pedig 17% és 7%. Az adatok tükrözik, hogy a közösségi platformok a hírközlésben jelentős szerepet játszanak, így ezzel a tevékenységükkel (a felhasználói tartalmak közvetítése mellett) igazoltan közreműködnek a nyilvánosság megvalósulásában.

A nyilvánosságban betöltött kiemelt szerepben – különösen a jelentős eléréssel rendelkező közösségimédia-felületek alulszabályozottsága – társadalmi kockázatokat von maga után. A legkiemelkedőbb ilyen kockázat a nyilvánosság demokratikus kereteinek sérülése, a társadalmi stabilitás megingása (Bayer 2019), a közéleti vita elszakadás lehet. Ehhez a dezinformáció, az álhírek jelensége is hozzájárul, aminek visszaszorítása szükséges a hiteles tájékozódás érdekében. A közösségi média tartalomszabályozásában a leggyakrabban érintett probléma a gyűlöletbeszéd online megjelenése, ami a kommunikációs tér jellegéből adódóan a hagyományos médiumoknál szélesebb közönséghez ér el, gyakran kontrollálhatatlanul. A közösségi médián zajló közéleti vita hozzájárul a társadalmi polarizáció erősödéséhez, ami az érdemi vita ellehetetlenülését eredményezi. A közösségimédia-felületek egyúttal a populista üzenetek terjedésének melegágyát képezik (Bayer 2019, 7). További társadalmi kockázatot jelent az információhoz való hozzáférés, a hiteles tájékozódás válsága. Az olyan jelentős

kockázatok, mint a gyermekek védelme és a terrorista propagandával szembeni fellépés már eddig is kiemelt figyelmet kaptak, nem csak állami, de magán- és társszabályozási téren is².

A fent bemutatott információs környezetben felmerül a közösségimédia-felületeken zajló nyilvános kommunikáció tartalmának szabályozási kérdése. A közösségimédia-szolgáltatók elnevezésükkel ellentétben nem minősülnek médiavállalatnak, mert nem állítanak elő saját tartalmat, nem végeznek szerkesztői tevékenységet. Emiatt a nyilvános térben áramló tartalmakra vonatkozó, eddig ismert szabályrendszer nem vonatkozik az online tartalomközvetítőkre. Épp az internet ígéretéből adódóan az online tartalommegosztás és -közvetítés a hagyományos tömegmédia szabályozásánál – mint amilyen a TV, a rádió és a nyomtatott vagy online sajtó is – enyhébb állami beavatkozásban részesült mind az EU, mind a legtöbb nagy szolgáltatónak otthont adó USA területén.

A platformok működése, valamint a platformokon megjelenő tartalmak jelentős része nem médiaszolgáltatásnak és médiatartalomnak, hanem az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak minősül, melyekre a médiaszabályozás rendelkezései helyett az EU-ban az E-ker. direktíva, Magyarországon az ennek megfelelő E-ker. törvény szabályai vonatkoznak (Bartóky-Gönczy és Pogácsás 2017).

Az elmúlt két évtized során ez a felállás alig változott, csupán a videómegosztóplatform-szolgáltatás került át 2018-ban az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv módosítása eredményeként az európai médiaszabályozásba. A szabályozási igényt jelzi (Bartóky-Gönczy és Pogácsás 2017), hogy ez idő alatt a közösségimédia-szolgáltatók hangsúlyozták, hogy ők technológiai vállalatok, nem pedig médiacégek (Napoli és Caplan 2017). A közösségimédia-szolgáltatók médiavállalatként való kezelése a közvetített tartalomhoz kapcsolódó kötelezettségeket, nagyobb felelősséget és elszámoltathatóságot jelentene ezen szolgáltatók számára. Bár az algoritmusokon keresztül megvalósuló szerkesztői tevékenység igazolása a médiaszabályozás hatálya alá vonná a szolgáltatókat, az így rájuk nehezedő terhek és kötelezettségek nehezen értelmezhetőek az online információs környezetben, emellett pedig megkérdőjelezhető, hogy valóban adekvát választ kínál-e ez a megoldás a közösségi médiaszolgáltatók működésével összefüggésben azonosítható társadalmi kockázatokra.

² Ilyenre példa *A jogellenes online gyűlöletbeszéddel szembeni fellépést szolgáló magatartási kódex*, 2016, https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

Ha nem is a médiaszabályozáson keresztül tud megvalósulni, de szükséges az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, azon belül pedig a tartalomközvetítő szolgáltatások, különösen a közösségimédia-felületek jelenleginél hatékonyabb szabályozása.

A szabályozásbeli problémák, nehézségek nagy része a közösségimédia-szolgáltatók méretére, népszerűségére, a tartalomfogyasztási szokások megváltozására vezethető vissza. A ma már hagyományos média címszóval illetett TV és rádiósugárzás, illetve maga a nyomtatott tömegsajtó is egykor újszerű tömegkommunikációs eszköznek minősültek, amik a saját korukban szabályozásbeli kérdéseket vetettek fel (Koltay 2020; Habermas 1993). Ennek XXI. századi megfelelője a közösségi média tartalomszabályozása a nyilvánosság működési kereteinek, demokratikus alapjainak biztosítása érdekében.

A közösségimédia-szolgáltatók szabályozásának egy kiemelt eleme a tartalomkontroll, a platform által végzett tartalommoderálási tevékenység, vagy épp annak hiányának szabályozása. Jelen dolgozat ennek a területnek az alakulását tárja fel.

2. ALAPJOGI KONFLIKTUS: AZ ÁLLAM, A SZOLGÁLTATÓ ÉS A FELHASZNÁLÓ JOGI KAPCSOLATA

A közösségi média által, a platformmoderálás keretében zajló tartalomszabályozás alapjogi helyzetének értékeléséhez a véleménynyilvánítás szabadságának komplex vizsgálatára van szükség.

A tartalomkontroll által kiemelten érintett alapjog a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága, amit az Európa Tanács által elfogadott *Emberi Jogok Európai Egyezménye* (Európa Tanács 1950) 10. cikke alapján EU-s szinten *Az Európai Unió Alapjogi Chartája* (2012/C 326/02) is rendez 11. cikkében. A véleménynyilvánítás szabadságának védelme kétoldalú kötelezettséget ró az államra. Egyfelől arra vonatkozóan, hogy ne alkalmazzon cenzúrát, ne avatkozzon be az egyének szabad véleménynyilvánításába; ez a rendelkezés negatív magatartást vár el az államtól. Emellett objektív intézményvédelmi kötelezettsége is van, mely szerint megfelelő védelmi eszközöket kell biztosítani, amelyek garantálják az egyén jogának érvényesülését, ha azt nem az állam, hanem mások fenyegetik. Amennyiben az állampolgár szólásszabadságának érvényesülését veszélyeztető magatartás merül fel, az intézményvédelmi kötelezettség alapján az államnak olyan jogi eszközöket kell kiépítenie, amely biztosítja a jogérvényesítés lehetőségét. Ez pozitív magatartást, beavatkozást jelent. A beavatkozás célja kétféle lehet: konstitutív az egyén védelme érdekében, instrumentális a nyilvánosság szabadsága, közvetetten pedig a demokrácia fenntartása érdekében. Az Európa Tanács 2016-ban elfogadott ajánlása (*Recommendation CM/Rec(2016)5 of the Committee of Ministers to member States on Internet freedom 2016*) is kimondja, hogy az internetszabadság terén a tagállamoknak negatív és pozitív kötelezettségei vannak online épp úgy, mint offline, az alapjogok érvényesülése és érvényesítése érdekében.

Az állami beavatkozás megvalósulhat egyrészt a jogellenes tartalom eltávolítására vonatkozóan, a platform által végzett tartalommoderálási tevékenység tárgyának, módjának előírásában, másrészt a tartalommoderáláshoz kapcsolódó átláthatósági és elszámoltathatósági szabályok megalkotásával. Nem hagyható figyelmen kívül a nyilvánosság működése szempontjából a platformok információs forgalomszabályozása esetében az a körülmény, hogy a felhasználói tartalmak rendszerezése, rangsorolása, megjelenítése révén egyfajta algoritmikus szerkesztői tevékenységet végeznek. A szelektálás során nagyobb hangsúly kerülhet bizonyos tartalmakra, a szolgáltató felhangosíthat egyes üzeneteket, míg másokat lehalkít. Ilyenformán a tartalom rendezése is egy olyan gyakorlat, ami miatt megjelenhet az

állam beavatkozási igénye. Ilyen szemmel nézve indokolt lehet a hagyományos média tartalomszabályozásának egyes elemeinek „megfelelő és óvatos adaptálása” nem kifejezetten tagállami, hanem EU-s szinten (Koltay 2020).

Bár az online kommunikáció területén egyelőre nem beszélhetünk olyan szigorú, a megosztható tartalomra nézve konkrét szabályozásról, mint a hagyományos média esetében, az internetes tartalomközlés esetében az állam feladatai változatlanok: a szólásszabadság biztosítása, akár magánfelek egymás közti viszonyába való beavatkozás útján is, ami az alapvető jogok horizontális hatályának érvényesítését jelenti. Emellett feladata „eljárési és tartalmi garanciák megkövetelése a magánfelektől, a magánhatalom korlátok közé szorítása versenyjogi, médiajogi eszközökkel, illetve sokszínű, átlátható, plurális nyilvánosság védelme és biztosítása is” (Koltay 2020). Ez a tétel összhangban áll Habermas megállapításával arról, hogy a nyilvánosság értékeinek védelme érdekében szükséges a magánfelek horizontális viszonyaiba történő állami beavatkozás:

„A XIX. század végének új intervencionizmusát olyan állam hajtja végre, mely a politikailag működő nyilvánosság [...] alkotmányossá tétele révén tendenciaszerűen a polgári társadalom érdekeivel összhangban cselekszik. Következésképpen a közhatalom beavatkozásai a magánemberek érintkezésébe olyan impulzusokat közvetítenek, amelyek közvetlenül saját szférájukból származnak. Az intervencionizmus abból származik, hogy az olyan érdekkonfliktusokat, melyeket a magánszférán belül már nem lehet elintézni, politikai síkra viszik át, így hosszabb távon a társadalmi szférába történő állami beavatkozásnak felel meg az is, hogy állami hatásköröket magántestületekre visznek át.” (Habermas 1993, 218)

Az internet kezdetben a tartalommegosztás demokratizálódását ígérte, amit épp a fellelhető, megosztott tartalmak óriási száma lehetetlenít el mára. Koltay szerint ez az ígéret nem más, mint „egyenlőség, nyilvánosság előtti véleménynyilvánítás hagyományos média kapuőrei nélkül, szűken értelmezett állami kontroll mellett” (Koltay 2020). Az elképzelés alapján az internet egy államoktól, állami hatalomtól független tér, amit az állam nem kíván, vagy nem tud szabályozni, csupán a működéséhez szükséges alapfeltételek biztosítja, de az itt zajló tömegkommunikációt nem szabályozza úgy, ahogy más tömegműködményeket. Ehhez képest a kapuőrök nem tűntek el az internet korában, hanem áthelyeződtek a tömegműködmények

szerkesztői kezéből a szolgáltatók kezébe, és a korábbinál nagyobb hatalomra tettek szert a tartalom áramlása felett.

Az internet ígérete és válsága terén emellett egy másik kettősség is megmutatkozik, amiben az internet a mindenki által elérhető tudástár, az egyetemesen hozzáférhető kulturális tartalmak mellett mégis a kultúra, kommunikáció, közéleti viták elsekélyesedéséhez, magánszféra felszámolásához is vezet (Koltay 2021). Ezek a változások olyan mértékben átformálták a kezdetben teljesen szabad, állami beavatkozást lényegében nélkülöző internet működését, az online kommunikáció jellegét, hogy a nagyobb állami beavatkozás az objektív intézményvédelmi megközelítésből történő érvényesítéséhez megalapozottá vált.

Koltay szerint az állam feladata és felelőssége a nyilvánosság megfelelő színvonalának a fenntartásában is megragadható. Az eredetileg passzív szerepe az államnak kimerül a cenzúra tilalmában, de emellett aktív feladata is van, mégpedig a vélemények és gondolatok szabad áramlásának a biztosítása a modern demokrácia szolgálatában.

„Ezek az értékek nem csak egymás mellett, párhuzamosan léteznek, hanem össze is függenek egymással: a demokrácia működéséhez szabad, önálló, egyéni döntéshozatalok sokasága kell, és nem csak a szavazófülkékben, hanem a mindennapi életben is; a szabad döntéshozatal nem létezhet az egyén autonómiája nélkül; az autonóm döntéshozatalhoz szükséges a gondolatok szabad piaca; az autonómiára éppúgy szüksége van a szólás közlőjének, mint a befogadójának: utóbbihoz előbb valamennyi releváns álláspontnak el kell jutnia, ha önálló döntést akar hozni; ennek érdekében akár a közlő szabadsága is korlátozható lehet bizonyos mértékben, lehetővé téve az egyenlő hozzáférést.” (Koltay 2009, 46–47)

A közösségimédia-felületek esetében arról van szó, hogy bár a platform magánszabályozásán keresztül szűkebb kereteket szabhat a megosztható tartalomra vonatkozóan, az állam a szabad nyilvános kommunikáció során megvalósuló szólásszabadság érdekében a túlmoderálással, a szólásszabadság korlátozásával szemben beavatkozhat, garanciákat fogalmazhat meg.

Jelenleg a szolgáltatók magánszabályozása fekteti le a felhasználókkal létrejövő szerződéses viszony alapján azokat a kereteket, amiken belül a nyilvános kommunikáció határait is kijelöli a platformon. Ez különösen a nagy felhasználói bázissal rendelkező szolgáltatók esetében, mint amilyen a Facebook vagy a Twitter, jelent kiemelt felelősséget és egyben kockázatot is (Nagy és Polyák 2018, 3).

Egy másik „alapjogi problémaként azonosítható, hogy annak ellenére, hogy az algoritmusok érdemben alakítják az információáramlást, befolyásolják a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülését, a kialakításuk, működésük felett nem érvényesül megfelelő társadalmi kontroll. Az algoritmusokat a vállalatok üzletei titokként kezelik, működésük nyilvánosan nem megismerhető, kialakításuk szempontjai, az általuk irányított információáramlás mechanizmusai nem átláthatók” (Nagy és Polyák 2018, 4), miközben a felhasználók számára nagyobb átláthatóságot indokolt biztosítani az információhoz való hozzáférést meghatározó feltételek tekintetében. A felhasználók alapjoga, az információhoz való hozzáférés joga sérül azzal, hogy nem ismerhetik meg, mi szerint jeleníti meg a szolgáltató a közvetített tartalmakat.

Az állam feladatai nem csak a szabad szólás lehetőségének biztosításában jelennek meg, hanem az információk, eszmék megismerésének szabadsága tekintetében is, ami szintén a véleménynyilvánítás szabadságához köthető alapjog. Ebből a megközelítésből a hagyományos média szabályozásához hasonló keretek lefektetésére adnak alapot a megváltozott tartalomfogyasztási szokások. A médiaszabályozás céljai között szerepel a sokszínű és átfogó tájékoztatás biztosítása a médiakínálat egészére nézve. A médiapiac működésének alapvető szereplői a forgalomirányító platformok is, akiken keresztül a fogyasztók egy része megismerheti a hagyományos médiumok tartalomkínálatát (PwC 2020; Walker és Matsa 2021). Ilyen szemmel nézve az állam feladata kiterjed az interneten működő, médiatevékenységet hagyományos értelemben nem végző tartalomközvetítő szolgáltatókra is. A közösségimédia-platformok esetében a pártatlanság, az elfogulatlan tájékoztatás társadalmi elvárás, de nem jelenik jogi követelményként (Bayer 2019, 6).

A tartalomfogyasztási szokásokon túl a hagyományos tömegmédiumok és a jelentős elérésű közösségimédia-felületek közti hasonlóságok is az állami szabályozás alapjául szolgálhatnak. Mindkét médium a tartalmakon keresztül a közönség érzelmére hat, nagy eléréssel rendelkezik, alapjaiban formálja a társadalom működését, illetve a szabad véleménynyilvánítás gyakorlása valósul meg rajtuk keresztül. A közösségi média sajátossága a hagyományos értelemben vett szerkesztői gyakorlat hiánya, az algoritmikus, adatalapú működés és a példátlan piaci koncentráció (Bayer 2019).

„A hálózatsemlegesség elvéből kiindulva nem a tartalom egyfajta cenzúrázása, önkényes szűrése lehet a jogsértő tartalmak visszaszorításának eszköze, hanem a jogsértő tartalmat megjelenítő személy felelősségre vonhatóságának hatékonyabbá tétele, ami a prevenciót is szolgálja, és a tudatos internethasználatot is elősegíti.

Az internethez történő szabad, diszkriminációmentes hozzáférés a véleménynyilvánítás szabadságának egyik záloga, így az állam kötelessége az ezt biztosító környezet megteremtése.” (Bartóky-Gönczy és Pogácsás 2017, 603)

A fenti gondolat alátámasztja az interneten zajló kommunikáció szabályozási igényét a médiaszabályozáshoz képest, és egyben felvázolja a lehetséges utakat, irányokat ennek hatékony megvalósítására.

2.1. A közösségimédia-használat mint alapjog

Bizonyos, hogy a közösségimédia-felületek széleskörű nyilvános kommunikációt tesznek lehetővé, a felhasználói szokások alapján a mindennapi kommunikáció alapvető részét képezi az itt megosztott tartalom. Ebből kiindulva Bayer szerint a platformhoz való hozzáférés, a felhasználói fiók létrehozása és használata értelmezhető alapvető emberi jogként. Ha a platform, adott esetben a Facebook³ megalapozatlanul megtagadja ezt a lehetőséget egy felhasználótól, akkor korlátozza a szabad véleménynyilvánításban (Bayer 2019, 11). A közösségi platform ilyen értelmezéséből következne többek között az is, hogy a platform üzemeltetője nem járhat el a saját értékrendje által vezérelt felhasználói feltételek alapján, amik szigorúbban korlátozzák a káros, sértő tartalmakat, mint az állami szervek, mivel így kizárja a feltételeket megtagadó állampolgárokat a nyilvánosság egy jelentős szeletében való részvételből. Ez a konfliktus feloldódna egy kiegyenlítettebb piaci helyzetben, ahol számos szereplő biztosítja a nyilvánossághoz való hozzáférést, akár eltérő saját feltételek mellett.

³ A Facebook sajátos piaci helyzete, monopol-közelie jellege révén a közösségi média vizsgálatának, így az ide tartozó tartalommoderálást érintő kérdéseknek is gyakori tárgya. Jelen dolgozat a hivatkozott Bayer-tanulmányhoz hasonlóan a közösségi médiát a társadalmi kockázatok tükrében vizsgálja, ami gyakran vezet a Facebook példaként való beemeléséhez, a Facebook közösségimédia-platformként való szinonim említéséhez.

3. A FELHASZNÁLÓI TARTALOMÉRT VISELT FELELŐSSÉG SZABÁLYOZÁSA AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Az EU tagállamaiban a jelenlegi szabályozási alap a 2000-ben elfogadott, *az Európai Parlament és a Tanács irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól* (2000/31/EK; továbbiakban: E-ker. direktíva). Ennek a magyar jogrendben való alkalmazása a 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről a 2001. évi CVIII. törvény *az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről* (továbbiakban E-ker. törvény). Fókusza miatt jelen dolgozat a magyar törvény helyett a szélesebb hatályú direktívával foglalkozik.

Az E-ker. direktíva célja megfogalmazásakor nevéből következően az elektronikus kereskedelem szabályozási környezetének megteremtése volt mind a tagállamok belső piacain, mind a teljes Unióra kiterjedő közös piacon, beleértve a tagállamok közti nemzetközi tranzakciókat. Az irányelv hosszútávon az elektronikus úton zajló gazdasági és egyéb tevékenységek fejlődését kívánta megalapozni, jogi garanciákkal próbálta növelni az internet iránti bizalmat a fogyasztókban. Ekkor a közösségi platformok kezdetleges fázisban voltak, globális kiterjedésben még nem beszélhetünk *social médiáról* a szó ma ismert értelmében, hiszen a Facebook 2004-ben, a Twitter csak 2006-ban indult útnak.

Az irányelv az áruforgalmat érintő tevékenységek mellett felismeri az információáramlás jelentőségét, a terület ezredfordulón releváns szabályozási kérdéseit tisztázza. A rendelkezés meghatározása alapján információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak tekint

„minden olyan, szokás szerint díjazás ellenében nyújtott és a szolgáltatás igénybe vevőjének egyedi kérésén alapuló távszolgáltatást, amelyhez adatfeldolgozásra (ideértve a digitális tömörítést) és adattárolásra szolgáló elektronikus berendezést vesznek igénybe; olyan szolgáltatásokat is magukban foglalnak, amelyek adatok hírközlő hálózaton keresztül továbbításából, vagy egy hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosításából, vagy a szolgáltatás igénybe vevője által rendelkezésre bocsátott adat számára tárhely szolgáltatásából állnak” (E-ker. direktíva, Preambulum (17)-es bekezdés).

Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások részeként a 4. szakasz rendezi a közvetítő szolgáltatók felelősségét, melyeket az alábbi kategóriákra bont: egyszerű továbbítás (12. cikk); gyorsítótárolóban történő rögzítés (13. cikk); tárhelyszolgáltatás (14. cikk). A közösségi hálózatok ezek közül az tárhelyszolgáltatás feladatkörét látják el, melyre a direktíva **feltételes felelősségi rendet állapít meg**. A harmadik fél (felhasználó) által közzétett tartalomért nem terheli felelősség a szolgáltatót, mindaddig, amíg (a) tudomást nem szerez a tartalom jogellenességéről, illetve (b) a tudomására jutott jogsértő tartalom hozzáférhetőségét haladéktalanul megszünteti. Ez az értesítési-eltávolítási, gyakran angol nevén emlegetett *notice and takedown* eljárás.

Az E-ker. irányelv 15. cikke az általános nyomon követési kötelezettség tilalmát mondja ki, miszerint a szolgáltatót nem kötelezheti az állam általános szűrési, monitorozási feladat ellátására. Ez azonban a direktíva megfogalmazása szerint nem vonatkozik egyedi esetekre. Szintén releváns a 16. cikk tartalma, ami az önszabályozási megoldásokat ösztönzi, magatartási kódexek létrehozását javasolja a szakmai és fogyasztói szervezetek számára.

Fontos kiemelni, hogy a zárórendelkezések között a 21. cikk (2) bekezdése a direktíva rendszeres felülvizsgálatát írja elő, különös tekintettel az értesítési-eltávolítási eljárásokra, valamint „a tartalomhoz való hozzáférés megszüntetését követő felelősség-megállapítással kapcsolatban. A jelentésben elemezni kell azt is, hogy a technikai fejlődés tükrében szükség van-e a felelősség alól a 12. és 13. cikkben előírtak szerint lehetséges mentesülés tekintetében további feltételek megállapítására”.

4. AZ E-KER. DIREKTÍVA FELÜLVIZSGÁLATA

4.1. Az EPRS- tanulmány alapján azonosított hiányosságok

Az Európai Unióban a közösségi médiában megjelenő felhasználói tartalmakért való felelősség szabályozása, az E-ker. direktíva, évekkel ezelőtt elavult, alkalmazása nem szolgálta az irányelvben megfogalmazott célokat. A tartalomszabályozás terén új, az infokommunikációs környezet fejlődéséhez igazított jogszabály megalkotására volt szükség. Az érvényben levő irányelv hiányosságait a 2020 májusában kiadott, az Európai Parlament Kutatószolgálat (EPRS) által készített tanulmány (Madiaga 2020) tárja fel a jogalkotó számára.

A kritika szempontjából lényeges, hogy az E-ker. direktíva megfogalmazása során a jogalkotó még nem tarthatta szem előtt a közösségi média jellegét, az arra vonatkozóan megfogalmazható szabályozási igényeket, illetve messze nem mérhette fel a platformok jelenlegi formában való működéséből fakadó társadalmi kockázatokat. Emellett problémát jelent a nem egyértelmű szövegezés, aminek eredménye lényegesen eltérő alkalmazáshoz vezet az egyes tagállamokban. A közösségi háló globális jellege, illetve piaci pozíciója és ereje miatt ez a fragmentáltság hátráltatja a direktíva céljainak teljesülését.

Az irányelv két évtizedes alkalmazása során az EPRS-tanulmány szerint az alábbi főbb hiányosságok jelentkeztek:

- a) A direktíva az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokra vonatkozik, ám ez a Preambulum (17)-ik bekezdése értelmében a „szokás szerint díjazás ellenében nyújtott” szolgáltatást jelenti. Az EPRS-tanulmány felhívja a figyelmet a hirdetési bevételekből fenntartott platformok, az ingyenes és hirdetésmentes szolgáltatások, illetve a „freemium” modellek besorolási bizonytalanságára. Hasonló alkalmazásbeli bizonytalanságot szül a hiperlinkek, az így elérhetővé tett tartalmak szabályozása.
- b) A tanulmány röviden említi a jogorvoslati lehetőség hiányát, ami garanciákat nyújtana az eltávolított tartalmat megosztó felhasználó számára.
- c) Az irányelvben a közvetlen felelősség alóli mentesség feltételei nem egyértelműek. Az alkalmazás során az Európai Unió Bírósága (EUB) megállapított aktív és passzív tartalomkezelői tevékenységet. A tartalomközvetítő szolgáltatások közül az egyszerű továbbítás (E-ker. direktíva 12. cikk) és a gyorsítótárolóban történő rögzítés (E-ker.

direktíva 13. cikk) egyértelműen a passzív kategóriába sorolható, míg a tárhelyszolgáltatás esetén „aktívabb” szerkesztői beleszólásról beszélhetünk, ezért indokolt a szolgáltatónak a direktíva 14. cikkében megállapított gondos eljárásra vonatkozó kötelezettsége („duty of care”). A mentesség feltételeinek teljesülése ezen keresztül vizsgálható, de a direktíva szövegezése nem ad egyértelmű támpontot. Hiányzik belőle a „tényleges” tudomásszerzés definíciója, a „haladéktalan” intézkedés időbeli meghatározása, illetve maga a jogellenesség definíciója is tisztázatlan, ugyanis felmerül a kérdés, hogy mi alapján dől el a tényállás. Ugyanez a bizonytalanság vonatkozik a jogellenes tartalmakat illető következményekre, melynek az egyes tagállamok különböző megvalósítást alkalmaztak.

- d) A feltételes felelősségi renddel a platform tudomásán kívül eső jogellenes tartalom szabadon terjeszthető, beleértve a gyűlöletbeszédet, a szerzői jogot sértő tartalmakat⁴, a félrevezető hirdetéseket is. Ez azért jelent problémát, mert bár a szolgáltató jogi szemponttól tisztán jár el, tevékenységéből adódóan mégis érvényre jut a jogellenesen káros tartalom, ami komoly társadalmi, közbiztonságbeli kockázatokkal járhat.

Itt fontos megjegyezni, hogy az irányelv 16. cikke ösztönzi a szolgáltatókat az önszabályozás különböző formáinak megvalósítására, aminek eredményeképpen egy témakör, a gyűlöletbeszéd területén megszületett a 2016-ban több szolgáltató és az Európa Bizottság által kölcsönösen elfogadott irányadó dokumentum, *A jogellenes online gyűlöletbeszédrel szembeni fellépést szolgáló magatartási kódex*. A kódex megfogalmazásának célja a jogellenes gyűlöletbeszédet tartalmazó tartalmak terjedésének visszaszorítása. Ennek a gyakorlatnak az érvényesülése semlegesíti a fent említett kockázatokat, és ezt közvetett módon a direktíva hatálya alatt teszi.

- e) Az E-ker. irányelv 15. cikke tiltja, hogy az állam a szolgáltatóra nézve általános nyomon követési kötelezettséget írjon elő, azonban engedi ezt egyedi esetekben. Az egyedi eset teljesülésének kritériumai hiányoznak a direktívából, így a platformok által használt algoritmusokon alapuló automatizált szűrőrendszerek besorolása nehezen meghatározható.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 Irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról részletszabályokat ad a szerzői jogsértésért való felelősségre vonatkozóan, ami a jogellenes tartalom terjedésének visszaszorítását célozatosan szolgálja

irányelv módosításáról (továbbiakban: szerzői jogi direktíva) némiképp máshogy közelíti meg az előzetes monitorozás kérdését. A szabályozás a szerzői jogsértés esetében megszünteti az E-ker. direktívában foglalt közvetlen felelősség alóli mentességet, a szolgáltatót felelőssé teszi a továbbított tartalomért. Bár az irányelv 17. cikk (8)-as bekezdése kimondja, hogy a rendelkezés alkalmazása nem vezethet általános nyomon követési kötelezettséghez, a megvalósítás kritériumai, a „szakmai gondosság magas szintű ágazati normáinak” való megfelelés a gyakorlatban elvárhatóvá teszi az előzetes szűrőmechanizmusok alkalmazását. A szerzői jogi direktíva értelmében az előzetes nyomon követési eljárások alkalmazása elkerülhetetlen, más megvalósítási lehetőség nincs kilátásban (Kuczerawy 2019). A törvényi megfelelés érdekében pedig erre az állam kötelezi a szolgáltatót, és – bár csak közvetetten, de – ez gyakorlatban ellentmond az előzetes nyomon követési kötelezettség tilalmának.

A szerzői jogi irányelv előírása a konkrétumokat nélkülöző E-ker. direktíva 15. cikke értelmében tekinthető egyedi esetnek, de a jogalkalmazás (EUB: SABAM v. Netlog; Scarlet v. SABAM) azt mutatja, hogy azokban az esetekben, amikor az előzetes monitorozás egy specifikus tartalom szűrésére irányul, de azt az összes tárolt vagy közvetített tartalomra, minden felhasználó esetében és időbeli korlátozás nélkül vonatkozik, valójában általános nyomon követés zajlik.

A szerzői jogi direktíva példája azért lényeges az E-ker. direktíva 15. cikkének vizsgálata során, mert megmutatja, hogy egyes jogellenes tartalmakkal szembeni hatékony fellépés eszköze az előzetes nyomon követés, amit az állam az ágazati normákra hivatkozva mégis elvárhat.

- f) Bár a jogellenes tartalom eltávolítására jelent valamiféle megoldást a direktíva, az egyéb fajta káros tartalom (dezinformáció, közösségi média jellegéből fakadó egyéb káros hatások: *filter bubble*-jelenség⁵, társadalmi polarizáció erősödése stb.) kezelésére nem ad alapot.

⁵ A perszonalizált, böngészési adatokon alapuló tartalomközvetítés során kialakuló „szűrőbuborék”, amiben jellemzően a teljes tartalomkínálat csak egy, az adott felhasználó számára érdekes és befogadható része jelenik meg. A kifejezés forrása: Eli Pariser: *The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You*. Penguin Books, 2012.

4.2. Alapjogi aggályok

A felhasználó, a szolgáltató és az állam összetett jogi viszonyrendszeréből következik, hogy az E-ker. direktíva jelenlegi szabályozási megoldása nem befolyásolja közvetlenül a tartalommoderálás mikéntjét, mivel az elsődlegesen a szolgáltató és a felhasználó között fennálló magánjogi szerződéses kapcsolat szerint zajlik. A szerződések (általános szerződéses feltételek, felhasználói feltételek, közösségi irányelv) esetében a szolgáltató az államnál szűkebben értelmezett korlátokat szabhat meg a felhasználók számára, akiknek a szólásszabadságát az EJEE 10. cikk 2. pontban foglaltakon felül, annál szigorúbban korlátozhatja. A jelentős felhasználói bázissal rendelkező szolgáltatók (Facebook, Twitter, Google/Alphabet) kiemelt hatással vannak a nyilvánosság működésére, így az ő magánjogi tartalomszabályozásuk súlyozottan alakítja véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülését (Nagy és Polyák 2018, 11).

Az irányelv értelmében az államtól függetlenül zajlik a közvetítő szolgáltatásokon keresztül megjelenő jogellenes tartalom kezelése, a jogellenesség tényállásáról nem állami szerv dönt. Az állam meghatározza a szolgáltató számára a feltételes felelősségi renden belül a jogellenes tartalommoderálási kötelezettségét, de nem biztosítja mellé az alapjogi mércéket, a jogsértő tartalommal szembeni eljárás alapjogokat védő feltételeit. Koltay András szerint a társszabályozás E-ker. direktíva szerinti megvalósulása problémás, mivel a rendelkezés alapján a platform dönti el, hogy a megjelölt tartalom valóban jogellenes-e, illetve szintén a szolgáltató dönt a tartalomra vonatkozó következményekről, pedig ez az állam hatásköre lenne (2020). Koltay itt a jogalkalmazás magánkézbe való kiszervezésére hívja fel a figyelmet, ami jelenleg jogállami garanciális feltételek biztosítása nélkül megy végbe (2020). Nagy és Polyák szerint a szolgáltató ezáltal „[k]vázi jogalkalmazói szerepbe kerül, amikor a bejelentés alapján önállóan dönt a tartalom jogszerűségéről, ehhez azonban hiányzik a jogalkalmazói tudása, kompetenciája, legitimációja”, ami alapjogi aggályokkal jár (10).

A jelenlegi gyakorlat mellett szól, hogy az állam számára gazdaságosabb a problémás tartalmak kivizsgálását a szolgáltatóra bízni. Bár alapjogi szempontból kívánatos lenne, ha az ilyen ügyekben állami hatóság vagy állami megbízásból működtetett szerv járna el, ennek finanszírozása jelentős terhet róna az államkasszára, miközben a szolgáltatók infrastrukturális feltételei jobban megfelelnek a feladat ellátására.

További veszélyt jelent a véleménynyilvánítás szabadságára nézve a közvetett felelősségi modellben az, hogy az E-ker. direktíva szerinti közvetlen felelősség alóli mentesség

megőrzése miatt a szolgáltatóknak az a könnyebb, biztonságosabb és olcsóbb út, ha a jogellenesnek megjelölt tartalmakat eltávolítják vagy az ahhoz való hozzáférést korlátozzák. Ez túlmoderáláshoz, szélsőséges esetben cenzúrához vezet (Article 19 2013, 14).

4.3. A szabályozás más megközelítései

4.3.1. Tartalomközvetítők szerkesztői tevékenysége

A direktíva körüli bizonytalanság miatt a szakértők sokáig a közvetítő szolgáltatók felelősségének kérdését a szerkesztői gyakorlatban keresték, a szigorúbb felelősségi rend kialakítása a szolgáltatók médiaszereplőként való kezelésében lehetett volna lehetséges (Napoli és Caplan 2017). Valójában nem ez a fő kérdés, mivel a közvetítő platformok médiaszolgáltatóként való szabályozása nem tud hatékony megoldást nyújtani, és épp az internet jellegéből adódó szabadságokat szüntetné meg (Koltay 2020), ezért ennél valódibb megoldásra van szükség.

4.3.2. Felelősségre vonhatóság helyett felelősség

Kuczerawy szerint a szabályozási tendencia a felelősségre vonhatóság (*liability*) helyett a felelősség (*responsibility*) felől közelíti meg a tartalomközvetítő szolgáltatók tartalommoderálási tevékenységét. A különbség az utólagos felelősségre vonás és elszámoltathatóság helyett a proaktív intézkedésben rejlik. Ez a megközelítés kívánatos a szabályozás hatékonysága szempontjából (Kuczerawy 2019).

Ezt az irányt erősíti a 2019-ben elfogadott szerzői jogi irányelv, ami ösztönzi az előzetes tartalomszűrési gyakorlatot a szerzői jogsértések elkerülése érdekében. A szerzői jogi kérdések eltérő elbírálása mögött állhat, hogy ezek kevésbé vitathatóak, mint a tartalomközlés más jogi és felelősségbeli vonatkozásai, így itt az előzetes monitorozás nem sérti a szabad tartalommegosztást, viszont hatékonyabbá teszi a moderálási folyamatot. Jelentős különbség továbbá, hogy a direktíva közvetlenül felelőssé teszi a tartalom közvetítőjét a megosztott tartalomért, megszüntetve ezzel a feltételes felelősségi rend alatt érvényes mentességet. A közvetítő eljárásában, jogi felelősségének gyakorlásában így kiemelt szerepe van a megfelelő – előzetes – monitorozásnak. Fontos kiemelni, hogy az általános előzetes szűrési

mechanizmusok továbbra sem írhatók elő az E-ker. direktíva 15-ös cikke értelmében, de a szolgáltatók alkalmazhatnak célzott filtereket, adatbázissal való összehasonlítást a továbbított tartalomra vonatkozó szerzői jogok tisztasága érdekében (Kuczerawy 2019).

4.4. Esettanulmány: A NetzDG tanulságai

A német jogalkotó az E-ker. direktíva előírásait a *Netzwerkdurchsetzungsgesetz (Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken, 2017)* (továbbiakban: NetzDG) kívánja elszámoltathatóvá, átláthatóvá tenni. A 2018 januárjában hatályba lépett törvény kötelezi a szolgáltatót féléves jelentések összeállítására, ami platformon problémásnak megjelölt tartalom kezeléséről számol be az államnak.

Ebben az alfejezetben a rendelkezés tanulságait foglalom össze a Wagner és mtsai. tanulmánya (2020) alapján, amiből kiderül, hogy milyen nehézségekbe ütközik a szabályozás betartatása, milyen kritika érheti a német modellt, illetve milyen felelősség érinti a szolgáltatókat. Wagner és mtsai. tanulmánya a NetzDG hatályba lépését követő három jelentési időszak végén vizsgálja a német átláthatósági törvény hatékonyságát. A szerzők bemutatják, hogy a szolgáltatók által elkészített jelentések között számottevő különbség van, és megvilágítják ennek okát, amit a tartalommegjelölési folyamatban azonosítanak.

A NetzDG célja valódi átláthatóság biztosítása az „átláthatóság illúziója” helyett átláthatósági jelentések, és azokra vonatkozó minimum elvárások megkövetelésén keresztül, aminek hiányát állami szinten szankcionálja. A német törvény hatálya a jelentős szolgáltatókra terjed ki, amiket a NetzDG országosan minimum 2 millió felhasználóban állapít meg. A rendelet értelmében a szolgáltatóknak éves szinten 100 vagy több megjelölt tartalom esetében félévente jelentést kell készíteniük a tartalommoderálási tevékenységről.

A törvény a valódi átláthatóság érdekében részletezi, hogy a jelentéseknek milyen adatokat, információkat kell tartalmaznia. Ez alapján a szolgáltatóknak be kell számolni a megjelölt tartalom kezelésének módjáról, ismertetni kell az erre használt mechanizmusokat, a jelentett tartalmak mennyiségét, személyzet méretét. Emellett részletezni kell, hogy hány jelentett tartalom esetében történt külső szervvel való konzultálás, a törölt tartalmak számát, a jelentés és eltávolítás vagy elérhetetlenné tétel között eltelt időt, illetve a jelentést végző és jelentett felhasználó tájékoztatásának meglétét. Amennyiben egy szolgáltató nem tesz eleget a NetzDG rendelkezéseinek, a szankció 50 millió euróig terjedő bírság, ami azonban csak rendszerszintű mulasztás esetén szabható ki.

A fejezetben tárgyalt tanulmány a Twitter és a Facebook 2018 óta benyújtott jelentéseit értékeli, hogy felhívja a figyelmet a szolgáltatók közti lényeges különbségekre.

A Twitter felületén csak egyféle tartalomjelentési mód létezik, ami egy egyenes jelentési folyamaton vezet végig a felhasználót. Ezzel szemben a Facebookon két külön tartalommegjelölési mód is a felhasználó rendelkezésére áll: egy belső, a magánszabályozás keretein belül megvalósuló verzió és külön egy, kifejezetten a NetzDG szerinti jelentésekre szolgáló felület. Mindkét esetben egy összetettebb, több ponton megakasztó folyamaton kell a felhasználónak végig navigálnia, ami eltérítheti könnyen eltérítheti a jelentés befejezésétől⁶. A Facebook NetzDG szerinti jelentéseiben csak azok a tartalmak jelennek meg, amikre nem alkalmazhatóak a szolgáltató Közösségi Alapelveiben foglaltak. Amennyiben a tartalom a magánszabályozás feltételeit sérti, azt a Facebook a szerződés szerint kezeli és távolítja el vagy teszi világszerte hozzáférhetetlenné. Ezzel szemben azokban az esetekben, amikor „csak” a német törvények szerint minősülhet jogsértőnek a tartalom, csak Németország területéről lesz az elérhetetlen. A NetzDG rendelkezésének megfelelő fél éves jelentésekbe csak ezek kerülnek bele, így a szolgáltató kikerüli a valódi átláthatóság biztosítását.

A Facebookkal szemben a Twitter gyakorlata épp ellenkezőleg közelíti meg a Németországból érkezett panaszokat: míg más országokban a Facebookhoz hasonlóan a saját közösségi alapelvei szerint vizsgálja a jelentett tartalmat, a német megjelölések esetében a helyi törvény szerinti jogsértés fennállását vizsgálja először, a saját szabályozásához pedig csak akkor nyúl, ha első körben nem talált jogsértést. Ezt a módszert támasztja alá az a körülmény is, hogy jellemzően a magánszabályozásbeli tartalmi korlátok a szűkebbek, viszont az állami szabályozás megsértése jelent súlyosabb vétséget, ez esik szigorúbb elbírálás alá⁷.

A két szolgáltató tartalommegjelölési mechanizmusa közti eltérésből látszik, hogy bár a Facebook is megteremti a problémás tartalmak NetzDG szerinti elbírálásának lehetőségét, ezekről jelentést készít, a felszínes beszámolók közzététele nem jelenti a rendelkezés értelmében vett valódi átláthatóság biztosítását. A tanulmányban összehasonlított adatok szerint a Twitter 1 millió felhasználóra eső tartalommegjelölései az egyes időszakok

⁶ A NetzDG-nek való megfelelés érdekében a Facebook 2021 januárjában alakított a bejelentési rendszerén, aminek eredményeképpen a legutóbbi, 2021/1. jelentésben foglalt, a NetzDG hatálya alá eső megjelölt tartalmak száma 77617. A módosítással az ezt megelőző jelentések átlagához képest 34-szeresére nőtt a jelentésben foglalt bejelentések száma. Forrás: <https://about.fb.com/de/wp-content/uploads/sites/10/2021/07/Facebook-NetzDG-Transparenzbericht-Juli-2021.pdf> és <https://about.fb.com/de/?s=netzdg>.

⁷ Itt a szolgáltató tevékenységétől függetlenül az állam is szankcionálhatja a felhasználót. Fontos megjegyezni, hogy vannak olyan területek, ahol nem érvényesülnek a fent leírtak, mivel lehet egy adott állam rendelkezése szigorúbb a szolgáltatóénál, például a Holokauszt-tagadás esetében 2021 előtt a Facebook és Magyarország viszonylatában.

jelentéseiben a Facebook által kezelt és átláthatóvá tett panaszok többeszeresére (a szorzó 7,236 és 26,215 között alakul a 2018/1-2019/1 közötti három időszakban). A Facebookot a fent leírtakból adódóan a német bíróság 2 millió eurós bírság megfizetésére kötelezte, melyet a szolgáltató sikertelen fellebbezési kísérlete után megfizetett.

A tanulmány jól szemlélteti, hogy a NetzDG rendelkezései nem alkalmasak a célként kitűzött átláthatóság biztosítására a szolgáltatók együttműködési szándéka vagy a tartalommegjelölési-jelentési rendszer részletes működési feltételeinek lefektetése nélkül. Egy tartalommoderálási tevékenység átláthatóságát célzó törvénynek részleteznie kell a jelentési mechanizmus minimum elvárásait, figyelembe véve a felhasználói felület jellegéből fakadó tényezőket⁸.

⁸ 2021 során a Facebook is módosított a tartalommegjelölési gyakorlatán, és a NetzDG és módosult, így abban már megjelennek a hatékony elszámoltathatósághoz szükséges részletszabályok is.

5. A DSA-TERVEZET

A Digitális Szolgáltatási Rendelet, (angol nevén Digital Services Act, továbbiakban DSA) már címében is a digitális egységes piac szabályozására és az E-ker. direktíva kiegészítésére irányul. A 2020 decemberében benyújtott tervezet az EPRS-tanulmányra építve változásként rögzíti az elmúlt két évtized alatt végbement technológiai transzformációt, ami társadalmi és gazdasági átalakulás is kísért. Az így kialakult kihívásokat és kockázatok rendezné a DSA, ami megtartja az E-ker. irányelv 14. cikke szerinti feltételes felelősségi rendet és a 15. cikkben lefektetett általános nyomon követési kötelezettség tilalmát. Amiben az új rendelet előrelépést ígér, az a direktíva hatálya alatti részletszabályok tisztázása egy EU-s szinten átfogó szabályozási gyakorlat kialakításával. Emellett legfőbb célként az átláthatóság és az elszámoltathatóság, valamint az aránytalan tartalommoderálással szembeni jogorvoslati lehetőségek biztosítása jelenik meg. A közösségimédia-platformokon zajló kommunikáció jellegét felismerve a szabályozással elérhető eredmény a jogsértő tartalom terjedésének visszaszorítása lehet a felhasználók alapjogainak védelme mellett. A DSA rendelkezései kiterjednek a jogalkalmazás módjára is, hogy így egy betartható és betartatható keretrendszer jöjjön létre.

A DSA, bár kiemelt figyelmet fordít a közösségimédia-felületeken közzétett tartalmakra, az ilyen platformok mellett más, nem információtovábbításra, hanem áruforgalomra, szolgáltatások közvetítésére specializálódott szolgáltatókra vonatkozó átfogó szabályozás.

5.1. Milyen megoldást kínál a DSA a hiányosságokra?

5.1.1. Fragmentált jogalkalmazás helyett átfogó szabályozás

Az EPRS-tanulmány szerinti egyik legnagyobb problémát, az Unión belüli fragmentáltságot orvosolja, hogy a DSA rendeletként hatályba lépés esetén közvetlenül alkalmazandó a tagállamokban, a direktívával ellentétben nincs mozgástere az egyes államok jogalkotóinak az eltérő értelmezésre és jogrendbe való beépítésre. A rendelet ezáltal hamarabb érvényre jut, nem kell türelmi időt megszabni a tagállamok részére az előírás átültetésére.

5.1.2. Online platformok elkülönítése

Fontos eleme a DSA-nak az online platformok elkülönítése más tárhelyszolgáltatóktól. Az E-ker. irányelv a közvetítő szolgáltatásokat három csoportra bontja, ezekre szab ki különböző felelősséget függetlenül attól, hogy a direktíva hatályba lépése óta az egyes csoportokon belül is jelentős változások mentek végbe; új szereplők jelentek meg, amik teljesen új közvetítő tevékenységet folytatnak. Ezzel ellentétben a DSA felismeri az online platformok különállóságát, amit a következőképpen határoz meg:

„Az online platformokat, mint a közösségi hálózatok és az online piacterek, olyan tárhelyszolgáltatóként kell meghatározni, ami nem csak a felhasználók által biztosított információt tárol saját kérésre, hanem terjeszti is ezt az információt a nyilvánosság számára, ismételten egyedi kérés alapján.” (21)

A DSA rendelkezik a tartalomközvetítő szolgáltatásokról (III/1. rész), ezen belül külön felelősséget állapít meg a tárhelyszolgáltatókra vonatkozóan (III/2. rész), még szűkebben értelmezve az online platformok terheit (III/3. rész), melyeknek nem képezik tárgyát a kis és mikro-szolgáltatók. A III. fejezet 4. rész kifejezetten a jelentős online platformok felelősségét rendezni, amit a következő pontban fejtek ki.

Az online platformokra vonatkozó külön terhek a tartalomeltávolítás és felhasználói fiók törlése esetén a belső jogorvoslati lehetőség biztosítására vonatkoznak, illertve a hatékony tartalommegjelölést segítik elő megbízható jelentők (*trusted flaggers*) alkalmazásával. Emellett az átláthatóság biztosítása érdekében más szolgáltatók kötelezettségein felül az online platformoknak külön jelentési terhei is vannak a felhasználóbázisra, a jelentések kimenetelére vonatkozóan.

5.1.3. Aszimmetrikus kötelezettségek

Az E-ker. direktíva céljai között szerepelt az internetes kommunikáció, kereskedelem korai fázisában a technológiai és gazdasági fejlődés támogatása, biztosítása is. Ennek érdekében a szolgáltatókat a jogalkotó nem kívánta olyan feladatok ellátásával terhelni, ami az erőforrásaikat elvonná az innovációtól és a növekedéstől. A DSA ezt szem előtt tartva új megközelítést alkalmaz: elkülöníti a jelentős szolgáltatókat (*very large online platforms*), és rájuk nézve többletfelelősséget állapít meg (III/4. rész), míg a kisebb szolgáltatókat nem terheli túl. Az elkülönítés az EU területéről érkező felhasználói bázis alapján dől el, és arra épít, hogy a nagy szolgáltatók erőforrásai olyan technológiai megoldásokat tesznek lehetővé, ami a kisebb szereplők számára aránytalan terhet jelentenének, ezzel a felzárkózást ellehetetlenítenék. A DSA tehát az általános piaci fejlődés támogatása helyett a monopol

helyzetű szereplőkkel szemben a kisebb szolgáltatók növekedését ösztönzi. Ez a megközelítés összhangban áll az USA közvetítő szolgáltatókra vonatkozó trösztellenes szabályozási törekvéseivel, mellyel jelen dolgozat nem foglalkozik bővebben.

Jelentős szolgáltatónak minősül minden olyan online platform, ami az EU-ban 45 millió felhasználó számára szolgáltat. A jelentős szolgáltatókra alkalmazott többlétszabályok mögött ezen vállalatok nyilvánosságban betöltött szerepéből fakadó kiemelkedő felelőssége áll. A 26. cikk értelmében ezen szolgáltatók feladata a szolgáltatásból fakadó jelentős rendszerszintű kockázatok azonosítása, kiértékelése és felmérése. Ide sorolható a szolgáltatáson keresztül történő jogellenes tartalommegosztás, az alapjogok érvényesülésének negatív befolyásolása, illetve bármi olyan mechanizmus, ami a közegészségre, a közbiztonságra, a kiskorúakra, a nyilvános beszédre és a választási folyamatra kockázattal lehet. A kockázatok mérlegelése és a megfelelő intézkedések alkalmazása a szolgáltatók feladata.

A többlétszabályok az átláthatósági jelentések terén is megvalósulnak, a jelentős szolgáltatók részletesebben kell, hogy beszámoljanak tartalommoderálási tevékenységükről.

5.1.4. Közvetlen felelősség alóli mentesség feltételei

A DSA szövegezése megtartja az E-ker. direktíva rendelkezéseit a tárhelyszolgáltatókra vonatkozóan (korábban 14. cikk, DSA 5. cikk), továbbra sem részletezi a közvetlen felelősség alóli mentesség részletes, konkrét feltételeit. A jogellenes tartalomról való tényleges tudomásszerzés és a haladéktalan intézkedés meghatározása elmarad, azonban a DSA gondoskodik arról, hogy a legelterjedtebben használt tartalommegjelölési forma, a felhasználók általi jelentés tényleges tudomásszerzésnek minősüljön (III/2/14. cikk 3. bekezdés). A DSA értelmében a tartalom jelentését követően a szolgáltató felelős a tartalom kezeléséért, a jogsértés tényének megállapításáért, jogsértés esetén a tartalom eltávolításáért vagy hozzáférhetetlenné tételéért.

5.1.5. Ajánlórendszerek sokszínűsége

A jelentős online platformok terhei közül külön figyelmet érdemel a 29. cikk, mely a felületeken működő tartalomrendező rendszerekre vonatkozik. A DSA értelmében a jelentős szolgáltatóknak tájékoztatni kell a felhasználókat az ajánlórendszerek működésének főbb paramétereiről, és több opció közül választási lehetőséget is biztosítaniuk kell. Az opcióknak tartalmaznia kell olyat, ami nem a felhasználó korábbi online tevékenységéből nyert adatokra épül ('profiling'). A rendelkezés ezáltal kiküszöböli az alapjogi problémák közül a felhasználók tájékozódáshoz való jogával kapcsolatos aggályokat.

5.1.6. Valamennyi EU területére szolgáltató szereplőre vonatkozik

A DSA rendelkezései a szolgáltató telephelyére való tekintet nélkül érvényesek az EU teljes területén, amennyiben az lényegi szolgáltatást végez valamelyik tagállamában. Ilyennek minősül az adott tagállam nyelvén elérhető szolgáltatás vagy ügyfélszolgálat, a tagállam lakosságából nyert jelentős felhasználói bázis, de döntő a szolgáltatások, termékek és alkalmazások elérhetősége, a megjelenített hirdetések nyelve és célközönsége is. Ez a rendelkezés lehetővé teszi, a DSA minden olyan szolgáltatóra vonatkozzon, amelyik érdemben hatással van az EU lakosságának egy részére.

5.1.7. Jogellenes tartalom definiálása

A tervezet preambuluma (12)-es bekezdése tisztázza az E-ker. törvényből hiányzó jogellenesség körülményeit. A rendelkezés értelmében a tartalom formájától függetlenül minden olyan tartalom, termék, szolgáltatás és tevékenység jogsértőnek minősül, ami az uniós jogba, vagy az ezzel összhangban álló nemzeti jogba ütközik.

5.1.8. Önkéntes, saját kezdeményezésű vizsgálatok és jogi megfelelés

A DSA magába foglalja azt a rendelkezést (6. cikk), ami az E-ker. direktíva egyik hiányossága volt. Lehetővé teszi ugyanis, hogy a szolgáltatók önszorgalmukból fellépjenek a jogellenes tartalommal szemben akár olyan mechanizmusokkal is, ami a rajtuk áthaladó tartalom szűrését jelenti, anélkül, hogy emiatt kikerüljenek a közvetlen felelősség alóli mentesség hatálya alól.

5.1.9. Magánszabályozás minimum követelményei

A tervezet 12. cikke értelmében a tartalomközvetítő szolgáltatók a felhasználókkal kötött szerződésben ki kell térjen a tartalommoderálás valamennyi körülményére, beleértve az algoritmuson alapuló moderálást és az emberi döntéseket is. A jelenlegi gyakorlat hiányossága az algoritmusok működésének, használatának megismerhetetlensége. A DSA rendelkezése értelmében a szolgáltatónak a mostaninál több információt lenne kötelező ismertetnie a felhasználókkal, minimális átláthatóságot biztosítva a tartalommoderálási folyamatok működése terén.

5.1.10. Tartalommoderálási jelentések

A DSA 13. cikke az átláthatóságot éves jelentéseken keresztül biztosítja, melyeket nagyrészt a német NetzDG-ből ismert követelmények szerint vár el a szolgáltatóktól. Ez a rendelkezés kis és mikro-szolgáltatókra nem vonatkozik, szem előtt tartva a különböző méretű

szolgáltatók egyenlőtlen lehetőségeit a rendelkezés betartásában, 5.1.3. pont értelmében pedig többletfelelősséget szab ki a jelentős szolgáltatókra.

5.1.11. Krízisállapotok kezelése

A DSA felismeri az online platformok, különösen a jelentős szolgáltatók felelősségét a válsághelyzetek kezelésében, és ilyen esetekre külön szabályozási alapot biztosít. A 37. cikk célja a lakosság tájékoztatása, az információáramlás tisztaságának biztosítása az alapjogok szükségszerű védelme mellett.

5.1.12. Alkalmazás, betartatás

A rendelet értelmében a DSA betartatását egy vagy több, más állami hatóságtól és magánérdektől független hatóság végzi: a digitális szolgáltatási koordinátor (Digital Services Coordinator, továbbiakban DSC) felé a szolgáltatónak információszolgáltatási kötelezettsége van, jogsértés esetén a szolgáltatóra pénzbírságot szabhat ki, a törvénysértő tevékenység megszüntetése érdekében lépéseket tehet. Indokolt esetben (ha a szolgáltató nem tesz eleget a kötelezettségeinek, a jogsértő magatartást nem szünteti meg, és ez bármilyen egyén életére vagy a közbiztonságra nézve kockázatot jelent,) a DSC jogosult az érintettek felé megszüntetni a tartalomhoz való hozzáférést (41. cikk 3/b).

A jelentős szolgáltatókra nézve a jogalkalmazás területén is többlétszabályokat ír elő a DSA, mind az adatszolgáltatás, helyszíni ellenőrzés, bírságok, mind pedig az előző bekezdésben leírtak terén.

A 43. cikk biztosítja azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amik a felhasználókat érintő vitatható tartalom-eltávolításokból adódhatnak. Az elsődleges jogorvoslati felület továbbra is a szolgáltató marad, de vitás ügyekben a felhasználó panaszt tehet a lakhelye szerinti koordinátornál, aki mérlegelés után, ha van ilyen, a szolgáltató EU-n belüli telephelye szerinti DSC-hez továbbítja az ügyet.

A tagállamok kijelölt hatóságai közötti együttműködés többek között a Bizottság elnöksége alatt működő Európai Digitális Szolgáltatási Testületen (European Board for Digital Services, továbbiakban testület) keresztül valósul meg. A testület a tagállamok által kijelölt koordinátorokból áll, és segíti azok munkáját, a rendelet betartását, és a jelentős szolgáltatók tevékenységének ellenőrzését. Döntései csupán irányadóak az egyes tagállamok DSC-i számára.

5.2. Mire nem ad választ a DSA?

5.2.1. Nem jogellenes káros tartalom

A DSA-tervezet bevezető memorandumában a következő kijelentést teszi:

„Az érdekeltek között jelen van egy olyan általános egyetértés, miszerint a káros (de nem, vagy legalábbis nem feltétlenül jogsértő) tartalmat nem szabad a DSA-nak meghatároznia, és az ilyen tartalom nem képezheti eltávolítási kötelezettség tárgyát, mivel ez egy érzékeny terület, ami komoly kihatással van a véleménynyilvánítás szabadságának védelmére nézve.”

Ennek értelmében a DSA nem kívánja rendezni a nem jogellenes, de valamilyen szempontból károsnak nevezhető tartalmakra vonatkozó tartalommoderálás felelősségét.

5.2.2. Díjazás ellenében nyújtott szolgáltatás

Az E-ker. direktívában foglaltakhoz hasonlóan (Preambulum (17)-ik bekezdése) a DSA továbbra is a szokás szerint díjazás ellenében nyújtott szolgáltatásokra vonatkozik (Preambulum (5)-ik bekezdése). Az ebből adódó kérdéseket korábban az EPRS-tanulmányról szóló fejezet a) pontjában foglaltam össze.

6. ZÁRÓ GONDOLATOK

Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokban megjelenő, médiatartalomnak nem minősülő online tartalmak terén a jogérvényesítés eszközrendszerének létrehozása kihívást jelent a jogalkotó számára. A jelenleg érvényes jogi környezetben a felhasználók számára sem egyértelmű, hogy hogyan oszlik meg a felelősség a tartalom létrehozója, a közvetítő szolgáltató és az állam között, a felelőssel szembeni jogérvényesítés pedig nehézségekkel tüzelt (Bartóky-Gönczy és Pogácsás 2017, 601). További problémát okoz, hogy „az internetes technika és vele a felhasználói igények elképesztő ütemben fejlődnek, így azt a jogalkotó képtelen abban az iramban követni, hogy valóban hatékony, és az alapvető jogokat és érdekeket kiegyensúlyozó szabályozás jöhessen létre” (Bartóky-Gönczy és Pogácsás 2017, 601). A megoldásban szerepe lehet a tudatos internethasználat fejlesztésének is, önszabályozásbeli megoldások nélkül nehezen megoldható a mindenkori aktualizált szabályrendszer fenntartása.

Az önszabályozás előnye, hogy az állami és nemzetközi szabályrendszerekhez képest rugalmasabb, gyorsabb szabályozásbeli fejlődést tesz lehetővé. Fontos azonban megjegyezni, hogy az önszabályozás leginkább a jogalkotó által előírt kötelezettségek kiegészítésére szolgál, nem pedig önálló szabályrendszer felállítására. A garanciális feltételek hiánya miatt az önszabályozás a magánszabályozáshoz hasonlóan önállóan nem biztosítja a felhasználók alapjogai érvényesüléséhez szükséges feltételeket.

A DSA rendelkezései megfelelő alapot adhatnak ahhoz, hogy önszabályozásbeli megvalósításokkal kiegészítve hatékonyan válaszoljanak a közösségimédia-felületeken zajló kommunikációból fakadó társadalmi kockázatok egy részére.

Ilyen a jogellenes gyűlöletbeszéd kezelése, amire a DSA-ban megfogalmazott részletszabályok vonatkoznak. A tervezet az eddig kérdéses folyamatot tisztázza a felhasználók alapjogainak érvényesítése érdekében azáltal, hogy (a) pontosítja a szolgáltató közvetlen felelősség alóli mentességének feltételeit, (b) jogorvoslati lehetőséget biztosít a problémás tartalom szerzője számára, (c) részletezi a jogellenesség körülményeit. A közösségimédia-felületeken megosztott tartalmak jelenleg leginkább rendezetlen kérdése a gyűlöletbeszéd kezelése; az ilyen jogsértésekkel szembeni fellépés terén előrelépést jelentenek a DSA részletszabályai, ami jelentős előrelépést jelent. Ezt a folyamatot segíti a szolgáltatók részéről a jogsértő tartalom előzetes szűrését támogató mechanizmusok

használata, ami a DSA rendelkezése értelmében nem minősül aktív szerkesztési tevékenységnek, megőrizve a feltételes felelősségi rendet.

A DSA rendeletként fragmentált jogalkalmazás helyett átfogó szabályozást ér el, az online platformokat és ez belül a jelentős szolgáltatókat külön kategóriába sorolja, felmérve a felületek tevékenységéből adódó kiemelt társadalmi kockázatokat. A tartalomközvetítő szolgáltatások E-ker. direktívából ismert három alapkategóriáját részletezve a DSA a szolgáltatás társadalmi hatásával arányban álló felelősséget igyekszik megszabni, ami a jelenlegi infokommunikációs környezetben hatékonyabb szabályozást eredményez. Ehhez kapcsolódik a krízisállapotok kezelésére vonatkozó rendelkezés, ami a szolgáltatók nyilvánosságban betöltött szerepéhez mérten a kiemelt kockázatot jelentő nemzeti vagy nemzetközi események kezelésében felismeri és meghatározza a jelentős szolgáltatók társadalmi felelősségét⁹.

Az átláthatóság növelése érdekében a DSA lefekteti a magánszabályozás minimum követelményeit, ami segít az algoritmusok működésének megismerésében, ezzel szolgálva a felhasználók információhoz való hozzáférését, a szólásszabadsághoz köthető alapjoguk érvényesülését. Ezzel párhuzamban a DSA az ajánlórendszerek sokszínűségét várja el a jelentős szolgáltatóktól. Ez a rendelkezés némiképp orvosolhatja az online platformok számos negatív hatását, beleértve a *filter bubble* jelenséget, közvetetten pedig ellensúlyozhatja a társadalmi polarizációt.

A NetzDG példája igazolja, hogy az átláthatóság biztosításának fontos eszköze a szolgáltatók tartalommoderálási tevékenységéről szóló részletes jelentések törvényben foglalt megkövetelése. A DSA ezekre a jelentésekre vonatkozóan meghatározza azokat a minimum követelményeket, amik az E-ker. direktívából hiányoznak.

A DSA rendelkezéseinek az alkalmazására vonatkozó részletszabályok által mind a tagállamok, mind pedig a szolgáltatók és a felhasználók is támpontot kapnak a törvényben foglaltak gyakorlatba való átültetéséhez. A DSA ezen a téren lehetővé teszi, hogy az államok úgy építsék be a saját végrehajtói és bírósági rendszerükbe, ahogy az a leghatékonyabb, új testület létrehozásával, vagy akár meglévő testület kijelölésével. Korábban problémaként jelent meg a jogalkalmazás kiszervezése. A DSA által előírt garanciák segítenek abban, hogy még ha a szolgáltató feladata is a jogellenesség tényállásának megállapítása, az az állami jogalkalmazási folyamatokhoz hasonló garanciális feltételek mellett történjen. Hasonló

⁹ Ilyen eseményre példa az utóbbi évekből a Covid-19 világjárvány és az arra megoldást jelentő oltásprogrammal kapcsolatos tájékoztatás, az információk megbízhatóságának biztosítása. A DSA rendelkezéseit megelőzve a Facebook és a Twitter is tett lépéseket a járvány visszaszorítására vonatkozóan.

módon a DSA-ban részletezett jogorvoslati lehetőségek védik a felhasználót a túlmoderálással, a szabad véleménynyilvánítás korlátozásával szemben.

A DSA rendelkezéseit az E-ker. direktíva hatálya alatt megmutatkozó hiányosságokkal összehasonlítva azt látjuk, hogy bár az új intézkedés nem változtatja meg az irányvonalban lefektetett feltételes felelősségi rendet, meghatároz olyan részletszabályokat, amik segítik a DSA-ban megfogalmazott célok érvényesítését, a korábbi hiányosságokat orvosolja. Az új rendeleten keresztül hatékonyabban érvényesíthetők a szolgáltatókra vonatkozó átláthatósági követelmények, a felhasználók alapjogainak védelme, a jogorvoslati lehetőségek, mindez az Unió területén egységes rend szerint.

A DSA által nem szabályozott terület marad a jogellenesnek nem minősülő tartalmak moderálása, ami az egészséges és biztonságos információs környezet fenntartása szempontjából kiemelt jelentőséggel bír. Ilyen tartalomra példa lehet a különböző kisebbségeket célzó sértő, de nem uszító tartalom; a testképzavart erősítő tartalmak; a felhasználók épségére veszélyt jelentő kihívások. A DSA rendelkezéseivel összhangban beállítási lehetőségek biztosítása a felhasználók számára, a nagyobb felhasználói kontroll a megjelenített tartalom felett, a bántó tartalmakkal szembeni fellépés első lépése lehet.

BIBLIOGRÁFIA

2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről. 2001.
- A jogellenes online gyűlöletbeszéddel szembeni fellépést szolgáló magatartási kódex. 2016. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-counteracting-illegal-hate-speech-online_en.
- Article 19. 2013. „Internet intermediaries: Dilemma of Liability”. Article 19. https://www.article19.org/data/files/Intermediaries_ENGLISH.pdf.
- Az Európai Parlament és a Tanács. 2000. Az Európai Parlament és a Tanács Irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”).
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról. 2019.
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája. 2012. Köt. 2012/C 326/02.
- Bartóky-Gönczy, Balázs, és Anett Pogácsás. 2017. „A médiatartalom-szolgáltatásnak nem minősülő internetes tartalomszolgáltatások szabályozása”. In Magyar és európai médiajog, szerkesztette Koltay András és Nyakas Levente, 581–609. Wolters Kluwer Kft. <https://mersz.hu/kiadvany/48>.
- Bayer, Judit. 2019. „Between Anarchy and Censorship: Public discourse and the duties of social media”. CEPS paper in Liberty and Security 2019 (3).
- Európa Tanács. 1950. Egyezmény az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről (Európai Emberi Jogi Egyezmény).
- Európai Bizottság. 2020. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC.
- Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken (Netzwerkdurchsetzungsgesetz - NetzDG). 2017. <https://www.gesetze-im-internet.de/netzdg/BJNR335210017.html>.
- Habermas, Jürgen. 1993. A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása - Vizsgálódások a polgári társadalom egy kategóriájával kapcsolatban. Budapest: Századvég - Gondolat.
- Koltay, András. 2009. A szólásszabadság alapvonalai. Budapest: Századvég Kiadó.
- . 2020. „Az online platformok szabályozása – állami feladatok és felelősség”. Előadás Az internet hatása a gyermekekre és fiatalokra, Budapest. https://www.youtube.com/watch?v=_tqC1wuPluM.
- . 2021. „Médiaszabályozás az online platformok korában - Ami eddig történt, és ami előttünk áll”. In Magyarország 2020 - 50 tanulmány az elmúlt 10 évről, szerkesztette Mernyei Ákos és Orbán Balázs, 457–77. MCC.

- Kuczerawy, Aleksandra. 2019. „To Monitor or Not to Monitor? The Uncertain Future of Article 15 of the E-Commerce Directive”. Balkinization (blog). 2019. május. <https://balkin.blogspot.com/2019/05/to-monitor-or-not-to-monitor-uncertain.html>.
- Madiega, Tambiama. 2020. „Reform of the EU liability regime for online intermediaries: Background on the forthcoming digital services act”. EPRS. <https://doi.org/10.2861/08522>.
- Nagy, Krisztina, és Gábor Polyák. 2018. „Az internetes forgalomirányító szolgáltatók működésének alapjogi vonatkozásai”. 2018/5. MTA Law Working Papers. Budapest: MTA. <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>.
- Napoli, Philip M., és Robyn Caplan. 2017. „Why media companies insist they’re not media companies, why they’re wrong, and why it matters”. First Monday 22 (5). <http://dx.doi.org/10.5210/fm.v22i15.7051>.
- NMHH. 2020. „NMHH-felmérés: csökken a hagyományos média fogyasztóinak aránya az internethez képest”. https://nmhh.hu/cikk/213676/NMHHfelmeres_csokken_a_hagyomanyos_media_fogyasztoinak_aranya_az_internethez_kepest.
- Pariser, Eli. 2012. The Filter Bubble: What the Internet is Hiding from You. Penguin Books. <https://books.google.hu/books?id=Qn2ZnjzCE3gC>.
- PwC. 2020. „Perspectives from the Global Entertainment & Media Outlook 2020–2024 - Pulling the future forward: The entertainment and media industry reconfigures amid recovery”.
- Recommendation CM/Rec(2016)5 of the Committee of Ministers to member States on Internet freedom. 2016. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=090000016806415fa.
- Turner, Fred. 2017. „Don’t Be Evil: Fred Turner on Utopias, Frontiers, and Brogrammers”. Logic Magazine, sz. 3 (december). <https://logicmag.io/justice/fred-turner-dont-be-evil/>.
- Wagner, Ben, Krisztina Rozgonyi, Marie Therese Sekwenz, Jennifer Cobbe, és Jatinder Singh. 2020. „Regulating transparency? Facebook, twitter and the German network enforcement act”. In , 261–71. Association for Computing Machinery, Inc. <https://doi.org/10.1145/3351095.3372856>.
- Walker, Mason, és Katerina Eva Matsa. 2021. „News Consumption Across Social Media in 2021”. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/journalism/2021/09/20/news-consumption-across-social-media-in-2021/>.